

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

59-1

Brno 2018

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 59
Volume 59

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada Editorial board	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Azu design, s. r. o.
Software Software	Adobe InDesign CC
Fotografie na obálce	Hlinsko – Kouty I. Oboustranně plošně retušovány hrot se čtyřmi přiloženými uštěpy (obr. 3, str. 23).
Cover Photography	Hlinsko – Kouty I. Bifacial point with four refitted flakes (Fig. 3, Pg. 23).
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design, s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2018
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2018 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Tyto neolitické sošky jsou sice převážně nacházeny v úlomkovitém stavu, ale hrudní partie bývá zachována obvykle celá, viz např. nález dvou fragmentárních ženských plastik v Těšeticích-Kyjovicích v objektu 717a (Kazdová, Šabatová 2007). V našem případě ale máme jen pravou polovinu hrudi figurky, proto musíme předpokládat její poměrně brutální rozbití.

Podrobné petrografické studium velkého souboru broušené industrie včetně hojných polotovarů a přinesené suroviny z nedalekých Želešic byly předmětem magisterské práce Trnové (2017) a její výsledky budou publikovány v jiném periodiku. V současné době jsou v rámci bakalářské práce petrograficky studovány kamenné třecí podložky, v jiné studentské práci je řešena provenience obsidiánu.

Antonín Přichystal, Petr Gadas

Literatura

Čižmář, Z., Kalábková, P., Kazdová, E., Kovárník, J. 2008: Lid s moravskou malovanou keramikou lengyelské kultury. In: Z. Čižmář (ed.): *Život a smrt v mladší době kamenné. Katalog výstavy*. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i., 17.

Čižmářová, J., Geislerová, K. 1989: Dvě neolitické lokality z Brna-Žebětína, okr. Brno-město. *Přehled výzkumů 1986*, 22–23.

Kazdová, E. 1984: *Těšetice-Kyjovice 1. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou*. Spisy Filozofické fakulty 260. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 240.

Kazdová, E., Šabatová, K. 2007: Výjimečná nalezová situace s neolitickými plastikami střelického typu z Těšetic-Kyjovic „Suten“. *Pravěk Nová řada 17/2007*, 27–40.

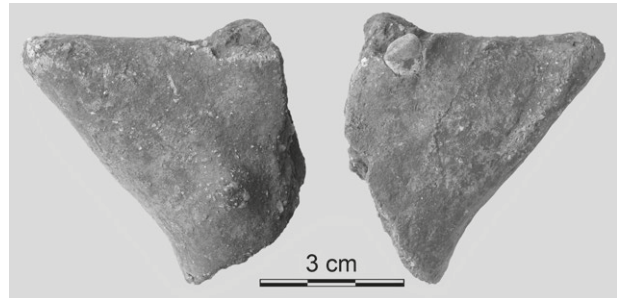
Palečková, O. 2009: *Sídliště s moravskou malovanou keramikou lengyelské kultury v Popůvkách (okr. Brno-venkov)*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Podborský, V. 1985: *Těšetice-Kyjovice 2. Figurální plastika lidu s moravskou malovanou keramikou*. Spisy Filozofické fakulty 262. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně.

Trnová, K. 2017: *Suroviny broušených kamenných artefaktů a jejich polotovarů z neolitického sídliště v Brně-Holáskách*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Ústav geologických věd Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Résumé

Brno (Tuřany/Holásky Cadaster, Brno-město District), “U Tuřan”. Neolithic, Lengyel (MPW I). Surface find. Settlement and workshop for polished tools. A fragment of a ceramic female statuette of the Střelice type.

Obr. 2. Brno (k. ú. Tuřany a Holásky, okr. Brno-město). Zlomek ženské plastiky při pohledu zepředu a zezadu. Foto L. Plchová.

Fig. 2. Brno (Cadaster Tuřany and Holásky, Brno-město District). A fragment of a female statuette. Views on its front and back part. Photo by L. Plchová.

BRNO (K. Ú. ZÁBRDOVICE, OKR. BRNO-MĚSTO)

Mezi ulicemi Přadlácká a Vranovská. MMK. Sídliště. Záchranný výzkum.

Lokalizace: S-JTSK – 1160031.12:596849.25, 1160051.89:596849.25, 1160037.40:596779.86 a 1160018.42:596784.63.

V době od února do května roku 2017 uskutečnili pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., záchranný archeologický výzkum na pozemcích p. č. 980/1, 980/2, 980/3, 980/4, 980/5 v katastrálním území brněnské městské části Zábřovice v souvislosti s výstavbou nového bytového domu. Předmětná novostavba byla situována do pásu o šířce zhruba 20 m, který probíhá ve směru zhruba Z–V napříč střední částí domovního bloku, vymezeného na severu ulicí Jugoslávská, na západě ulicí Přadlácká, na jihu ulicí Francouzská a na východě ulicí Vranovská.

Vedle očekávaných pozůstatků novověkých aktivit se podařilo v západní, výše nad nivou Svitavy položené třetině dotčeného prostoru zachytit také doklady dosud nevidovaného pravěkého osídlení. Nejstarší komponentu zde zastupovaly dva sídlištní objekty

kultury s moravskou malovanou keramikou. Jednalo se o sídlištní jámu bez možnosti bližší funkční interpretace a zásobní jámu s charakteristickými podhlobenými stěnami. Nález kónického vývrtku ve výplni první z uvedených jam nepřímo prokazuje místní produkci kamenných broušených nástrojů.

Michal Přichystal

Resumé

Brno (Kat. Zábřovice, Bez. Brno-město), zwischen der Straßen Přadlácká und Vranovská. Bei der Rettungsgrabung im Raum zwischen der Straßen Přadlácká und Vranovská wurde die Siedlung der Kultur mit mährischen bemalten Keramik entdeckt.

HOSTĚNICE (OKR. BRNO-VENKOV)

„Tomášková louka“, ppč. 274/5. Neolit–eneolit. Výšinné sídliště. Záchranný výzkum.

Lokalizace: okolí bodu WGS-84: 49.2611889N, 16.7949433E.

Během rekonstrukce lesní cesty roku 2017 severozápadně Hostěnic – Lesní cesta K Lavečce, byly sledovány zemní práce spojené se zásahy do dosud neporušeného terénu. Zajímavým nálezem bylo několik zlomků pravěké keramiky, vyzvednutých ze svrchních hlín bez zjevných nálezových souvislostí na návrší zvaném „Tomášková louka“. Nevýrazné střepy umožňují svým vypracováním alespoň rámcovou dataci do rozmezí neolitu a eneolitu.

Petr Kos

Resumé

Hostěnice (Bez. Brno-venkov), „Tomášková louka“. Neolithikum–Eneolithikum. Siedlung. Rettungsgrabung.

IVANOVICE NA HANÉ (OKR. VYŠKOV)

„Spravedlnost“. Neolit. Sídliště. Povrchový sběr.

Lokalizace: GPS: 49.3154947N, 17.1273208E

Při povrchovém sběru na lokalitě „Spravedlnost“ východně od Ivanovic n. H., po levé straně silnice vedoucí do Těšic, byly nalezeny zlomky blíže neurčené pravěké keramiky a kamenná sekerka (obr. 3). Nálezy byly předány do muzea ve Vyškově.

Petrografické posouzení neolitické sekerky z Ivanovic na Hané:

Drobná kopytovitá sekerka o délce 6,4 cm, maximální šířce 3,9 cm a výšce 1,1 cm má hmotnost 49,7 g. Na povrchu je světle zelenošedá, v Munsellově barevné škále je její barva blízká odstínu GLEY 1 7/1. Tento vzhled je však způsoben výraznou patinou, skutečná barva horniny je vidět na drobných poškozených ostřích způsobených zřejmě orbou. Zde je až černozeleň (podle Munsella nejspíš GLEY 1 5G_2). Na patinovaném povrchu jsou zřetelné tmavší zelené a černé minerály, uspořádané do protáhlých tenkých šmouh až jemných pásků, které představují metamorfni foliaci. Podle pozorování pod stereomikroskopem jsou tyto tmavší akumulace tvořeny jednak rudním (opakním) minerálem, jednak jehličkovitým amfibolem ze skupiny tremolit – aktinolit. Magnetická susceptibilita horniny změřená příručním kapametrem KT-6 je ale poměrně nízká, pohybuje se jen kolem hodnoty $0,52 \times 10^{-3}$ SI. Lze tedy oprávněně předpokládat, že rudní minerál je v naprosté převaze ilmenit. Ojedinele byla zjištěna i drobná zrnka pyritu.

Použitou surovinu můžeme podle výše popsaných znaků spolehlivě zařadit mezi metamorfované bazické horniny neboli metabazity. O těchto horninách dnes víme, že představovaly v mladší době kamenné naprosto dominující surovinu na broušené nástroje. V okolí Ivanovic na Hané podle geologických map ovšem takové horniny ani v širokém okolí nevystupují, jedná se tedy nepochybně o import z poměrně velké vzdálenosti. Rozsáhlé výzkumy v minulých letech ukázaly, že v České republice je několik zdrojů metabazitů, které svým významem přesahují hranice České republiky (Přichystal 2009). Pro Ivanovice na Hané je nejbližším takovým zdrojem exploatovaným v pravěku těleso metabazitů u Želešic jižně od Brna. Tato surovina se ale liší vysokým zastoupením magnetitu a tudíž vysokou magnetickou susceptibilitou (10–100× vyšší než u naší sekerky). Můžeme ji tedy vyloučit. Nejrozsáhlejší zdroj metabazitů, intenzivně těžený v neolitu a mající celoevropský význam, byl zjištěn v roce 2002 v jižním podhůří Jizerských hor mezi Tanvaldem a Jabloncem nad Nisou. I když pro zcela spolehlivé zařazení námi studované suroviny by bylo nutné provést leštěný petrografický výbrus a ten studovat s pomocí polarizačního mikroskopu a mikrosondy, na základě výše popsaných znaků je velmi pravděpodobné, že se jedná o metabazit z Jizerských hor. Podle radiometrických dat uhlíků nalezených v těžebních jamách na lokalitách Jistebsko (u Jablonce nad Nisou) a Velké Hamry (u Tanvaldu) probíhala těžba především od starší fáze kultury s lineární keramikou až po počátek kultury s vypíchanou keramikou (Šída a kol. 2014). Na základě distribuce suroviny ale můžeme předpokládat, že k těžbě docházelo zřejmě i později během celého období kultury s vypíchanou keramikou a ve starším stupni kultury lengyelské.

Antonín Přichystal, Josef Unger